

Alessandro Baricco

Snob of barbaar?

Intellectuelen zijn soms rare vogels. Uit alle macht probeert Alessandro Baricco in een verzameling columns over zijn favoriete boeken te surfen op oppervlaktewater, terwijl hij eigenlijk een diepzeeuiker is.

JAMAL OUARIACHI

Alessandro Baricco houdt niet van historische romans. Er wordt in dat genre zo veel pulp geschreven, dat hij zich afvraagt waarom niemand probeert de auteurs ervan tegen te houden, 'maar dan herinner ik me weer hoeveel exemplaren ze verkopen en lijkt de vraag ineens ietsje minder prangend'.

Geestig.

Maar dan volgt tussen haakjes het volgende: 'Dit is overigens geen kritiek op een bepaald publiek: ik gedraag me ook zo als ik bijvoorbeeld een fiets koop; [...] Het is puur een kwestie van handelingen die je niet heel langdurig verricht hebt, of niet heel vaak; dan heb je een eenvoudige smaak: niet dom, eenvoudig. Even goede vrienden dus.'

Kortom, de smaak van lezers van historische romans is eenvoudig, maar Baricco houdt ze toch graag te vriend.

Deze passage is in veel opzichten typerend voor *Een bepaald idee van de wereld*, een verzameling columns over Baricco's favoriete boeken, eerder gepubliceerd in de Italiaanse krant *La Repubblica*. Typerend omdat de schrijver zich soms gedraagt als de intellectueel die hij is, totdat hij zich geschrokken realiseert dat hij overkomt als een snob, terwijl hij toch óók graag de moderne, populaire jongen wil uithangen. En dan volgt er dus zo'n vergelijking over de aankoop van een fiets.

Dat is jammer, want alleen al de inhoudsopgave van *Een bepaald idee van de wereld* maakt enthousiast. Baricco selecteerde voor zijn columns niet alleen romans en korte verhalen, hij dook ook in sportersbiografieën en filosofische klassiekers, hij las boeken met titels als *Geschiedenis van het denken over voetbal* alsook een intrigerend werkje over Glenn Goulds obsessieve zoektocht naar de perfecte piano.

Boekbesprekingen zijn het niet, deze stukken. Baricco wil geen recensent zijn, hij wil laten zien waardoor een boek hem geraakt heeft en waarom de lezer er wellicht ook plezier aan zou kunnen beleven. Hoe pakt hij dat aan?

Belediging

De hierboven aangehaalde passage over historische romans versus fietsen vormt de opening van een column over Hilary Mantel's *Wolf Hall*. Baricco schaart zich aan de zijde van de lezer en zegt: ik hou ook helemaal niet van historische romans, maar deze historische roman is echt iets anders.

Dat is mooi, maar waarom dan? De argu-

mentatie die volgt stelt behoorlijk teleur. 'Ze is een echte schrijfster', zegt hij over Mantel. Nou, daar zal de meervoudige Booker Prize-winnares blij mee zijn. Verder is Baricco ervan onder de indruk dat ze heel veel research heeft gedaan voor haar boek, maar dat ze daar niet al te opzichtig mee pronkt in de tekst. Ook dat compliment is eigenlijk een belediging. Alsof je een topvioliste complimenteert met het feit dat ze haar instrument zo keurig gestemd heeft.

Ander voorbeeld. Wat is er zo knap aan *Het bezoek van de lijfarts* van Per Olov Enquist, een andere historische roman?

'Ineens zit je ermiddenin', schrijft Baricco, 'maar dan ook echt hartstikke ermiddenin.'

Dat is voor een schrijver van zijn kaliber wel héél machteloos geformuleerd, en opnieuw een voorbeeld van hoe hij in het gevlij probeert te komen bij de Eenvoudige Lezer.

De barbaren

Die neiging van Baricco is niet los te zien van zijn veelgeprezen essay *De barbaren* (2010), waarin hij de angst voor culturele verloeding onder de loep nam. Zijn beschrijving van 'de barbaren', die al het heilige in de heersende cultuur lijken te willen vernietigen, was juist zo treffend omdat hij de barbaren niet veroordeelde: hun opkomst is niet irrationeel, en de gevestigde orde kent voldoende gebreken om de opkomst van een nieuwe cultuur te rechtvaardigen.

Het was een verfrissend essay, *De barbaren*, maar in zijn pogingen iedereen bij het feest te betrekken, ging Baricco naar mijn smaak iets te vaak door de knieën, met badinerende zinnen als: 'Je zult het gauw genoeg snappen', of: 'En nu moet je heel goed opletten.'

Dat is ook het euvel in *Een bepaald idee van de wereld*.

Baricco is de intellectueel die een column wijdt aan *The Roots of Romanticism* van de filosoof Isaiah Berlin (moeilijk!), maar hij is

Dit had een rijke bundel kunnen zijn, als Baricco niet zo bang was geweest te worden versleten voor een ouderwetse cultuurpessimist

FOTO © KAROLY EFFENBERGER

ook de joviale gozer die zo'n column inleidt met de woorden: 'Het onderwerp mag dan uitermate academisch overkomen, en dus iets lijken om zorgvuldig te mijden...'

Juist, ja. Academisch, dus mijden.

En hoe moet je het werk van Yasunari Kawabata benaderen? 't Is een Japanner, dus moeilijk, dus eng. 'Je hebt er geduld voor nodig,' schrijft Baricco, 'en heel veel vertrouwen.'

Wat maakt *De tijgerkat* van Tomasi di Lampedusa zo fantastisch? Baricco: 'Ik heb geen zin om voorbeelden te geven, die zouden niet overtuigend zijn, je moet het zelf lezen om het te begrijpen.'

Erg verheffend is het niet, dit kleutertaaltje.

Beter gaat het, gek genoeg, als Baricco de lof zingt op boeken uit een genre waar hij eigenlijk niet van houdt. Het ultrarealistische korte verhaal, bijvoorbeeld, in de traditie van Raymond Carver. Daar valt de verhalenbundel *Winter* van Elizabeth Strout onder, maar dat is volgens Baricco een gelukkige uitzondering. Hij weet er mooi over te vertellen.

Ook van de Beat-generatie moet hij weinig hebben (een afkeer die ik deel), maar toch is hij enthousiast over *Dat de wind er geen vat op krijgt* van Richard Brautigan. Op zulke momenten zie je hoe Baricco de ramen van

zijn geest wijd open zet en niet langer zo zelfbewust nadenkt over wat de wereld van hem vindt: snob of barbaar.

Hetzelfde gebeurt als hij begint te citeren uit boeken die vooral leuk zijn om in te grasduinen. Het woordenboek van de Duivel bijvoorbeeld, van Ambrose Bierce. Gretig dist Baricco de ene na de andere smakelijke oneliner op. Of de nerdy feitjes uit Bill Bryson's *Een huis vol: Een kleine geschiedenis van het dagelijks leven*.

En zelfs over een absolute klassieker als de *Historiën* van Herodotus weet hij een origineel verhaal te houden, al steekt zijn snobismefobie daar toch weer de kop op: '[Herodotus] was de typische pietlut die geen genoegen neemt met de standaard uitleg en voortdurend zijn vinger opsteekt om opheldering te vragen.'

Ja, daar is Baricco snel weer het populairste jongetje van de klas, dat er lol in schept de nerd belachelijk te maken.

Het beste zijn de stukken waarin hij gewoon ronduit een snob durft te zijn, zoals in zijn enthousiaste ode aan de vrij onbekende Italiaanse auteur Beppe Fenoglio. 'Mensen met half zoveel talent worden tegenwoordig al in de schoolboeken vermeld', schrijft hij verontwaardigd, waarna een vurige beschrijving volgt van Fenoglio's novelle *Betaaldag*.

Het had, kortom, een rijke bundel kunnen zijn, als Baricco niet zo bang was geweest te worden versleten voor een ouderwetse cultuurpessimist. Uit alle macht probeert hij te surfen op oppervlaktewater, probeert hij een barbaar te zijn. Maar hij is het niet. Dat maakt van *Een bepaald idee van de wereld* vooral een onoprecht boek.

Bij aankoop van *Een bepaald idee van de wereld*, *Mr Gwyn*, *Driemaal bij dageraad* of *De barbaren* krijgt u in een van de Confituurboekhandels de kroonrode novelle *Zijde gratis*. De actie loopt van 4 september tot en met 18 oktober 2014. Zolang de voorraad strekt

●●●●●

Alessandro Baricco, *Een bepaald idee van de wereld*, De Bezige Bij, 240 p., 18,90 euro. Vertaling: Manon Smits.

